

Anemonen

Medlemsblad för
Hallsbergs Naturskyddsförening
Nr 2 2000

*Blommor i jordbrukslandskapet.
Ur kampanjhandledningen till Jordbrukskampanjen*

Innehåll:

Ordföranden har ordet 2
Jordbrukskampanjen 3
Ängens dag 4

Höstprogrammet Mittupslaget
Studiecirkel i geologi 9

Ordföranden har ordet

I höst gäller bl.a jordbrukskampanjen. SNF tar upp kampen mot vad man kallar jordbrukets systemfel, med specialisering, kemikalier och genmodifierade djur och växter, och utarmning av landskapet. Vi kämpar för ett bibehållande av den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet.

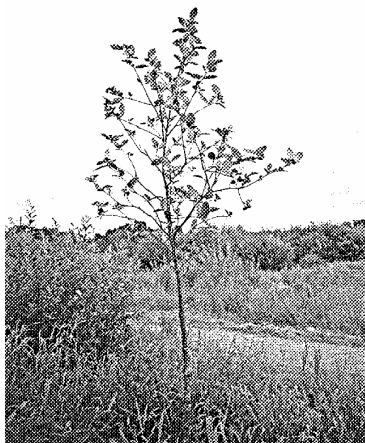
Vårt bidrag är bland annat att sköta Broby äng, vårt kommunala naturreservat i Viby. I år har vi mekaniserats genom vår nya slåtterbalk som tog över det mesta av slåttern.

Nästa steg i jordbrukskampanjen är miljövänliga veckan i början av oktober. Vi kan då träffas vid ett stand på Hallsbergsmarken.

Kom också och fördjupa dig i Närkes historia på vår studiecirkel med Jan Johansson, se sid 7–11.

Sture H. (Redaktör för Anemonen och ordförande i Hallsbergs naturskyddsförening)

Oxlarna i Ekoparken

Oxlarna som vi planterade i Ekoparken i höstas har tagit sig fint. En av dem har redan bär på gång. 8 augusti hade den också blommor.

JORDBRUKSKAMPANJEN

Ur kampanjhandledningen till Jordbrukskampanjen

Det var på riksstämman för två år sedan 1998 som SNF valde jordbruket som tema för den kampanj som ska löpa från maj i år till oktober 2001.

Syftet med kampanjen är att: "Bana väg för mångfald i hela odlingslandskapet". Hur ska vi då lyckas med detta? Jo, vi har tre olika vägar att gå:

För att värna mångfalden vill vi

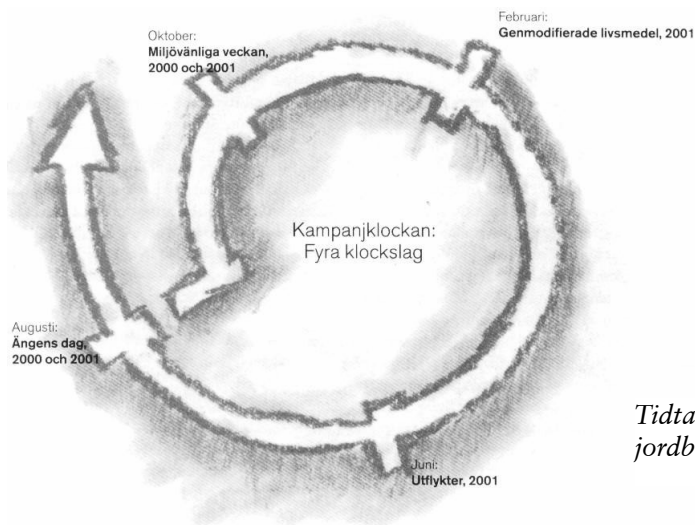
- bevara och återskapa biologisk mångfald i hela odlingslandskapet
- gynna biologisk mångfald hos kulturväxter och husdjursraser i Sverige och internationellt
- stoppa oönskad användning av genetiskt modifierade organismer i livsmedelsproduktionen

Jordbrukets systemfel

Jordbrukets specialisering och intensifiering, där växtodling och djurhållning inte längre är beroende av varandra, är bara möjlig genom användning av konstgödsel, kemiska bekämpningsmedel och billig fossil energi (vilket bl.a. leder till kväveläckage och bekämpningsmedelsrester i miljön). Vi brukar kalla detta för "jordbrukets systemfel".

Det är inte bara ett svenskt fenomen, utan går igen på global nivå. Europeiska kor äter soja från Brasilien alltmedan vi subventionerar export av mjölkpulver till Sydamerika bl.a. till Brasilien. Jordbrukssystemet blir ensidigt på bägge sidor av Atlanten. Och systemfelet kan nu ytterligare förvärras genom användning av genteknik.

Göran Enander

*Tidtabell för
jordbrukskampanjen*

Två "slättergubbar".

Ängen var platsen där bonden tog vinterfoder till djuren.

Växten slättergubbe är en typisk ängsväxt.

Om du har tillgång till Internet kan du läsa mer om jordbruksfrågor på SNF:s webb-plats.

<http://www.snf.se/verksamhet/jordbruk/index.cfm>

*Carl von Linné i Västgöta resan 1746
(Om Västerplana storäng på
Kinnekulle):*

STORÄNGEN låg nedanför rödstensklevan, och sträckte sig allt in till Vätern, vid pass 1 kvart i bredden, och 2 kvart i längden: denna var mest övervuxen med mans höga hasselbuskar, så att emellan dem syntes liksom små torg, kamrar och labyrinter, ja, hade de allenast på sidorna varit klippte av en trädgårds-mästare, hade *Flora* allt här vunnit i sin vilda fågring, som någonsin konsten i den härligaste trädgård. Ekarne upplyfte allena sina höga kronor över dessa låga hasslar, såsom cypresser ibland *Viburnum*. Man såg dessutom i denna ljuvliga

äng en stor hop vackra blomster, som nu stodo i sin bästa fågring, såsom:

Paris (Flor. 325.) *Pinguicula* 21. *Ophrys* 738. *Melica* 57. *Lythrum* 393. *Valeriana* 30. *Clinopodium* 479. *Carduus Palustris* 659. *Campanula minor* 176. *Heracleum* 231. *Xylosteum* 192. *Rhamnus* 193. Villapel 402. *Oxyachantha* 399. *Sorbus* 400. Roser 406. *Hieracium* 63%. *Aster* 694.

(Ormbär, tätört, tvåblad, grusslok, fackelblomster, vänderot, bergmynta, kärrtistel, liten blåklocka, björnlöka, skogstry, getapel, vildapel, hagtorn, rönn, nyponrosor, hagfibbla och krissla.)

ÄNGENS DAG

En egen äng att slå på ängens dag i augusti är ett av målen i jordbrukskampanjen. Vi har ju i flera år slagit en del av Broby äng i vår strävan att skapa ett område med ängsflora.

I år använde vi, förutom liarna, vår nya slätterbalk. Den förde visserligen en del oväsen, men den klippte effektivt av den kraftiga växtligheten efter denna regniga sommar.

Tage och Clas-Göran arbetar med slätterbalken.

HÖST- 20

Söndag 20
augusti

Jan Johanssons paleontologiska museum i Knällinge

Inledning till en studiecirkel me Jan som ledare.

*Samling vid Konsum i Hallsberg 08.45 eller i Knällinge i
Sköllersta 09.15*

Söndag 3
september

Kindla

Ett nytt, mycket stort naturreservat av urskogskaraktär i
norra länsdelen.

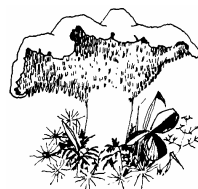
Avfärd från Kumla kyrka kl. 08.00.

I samarbete med Kumla.

Lördag 16
september

Svampexkursion

Samling vid Konsum, Hallsberg kl. 09.00

Fredag 6
oktober

Miljövänliga veckan

Besök vårt stånd på Hallsbergsmarken

Måndag 20
november

Medlemmarna visar egna bilder

Kullängen Hallsberg kl.19.00

Glöm inte att ta med matsäck när vi åker ut i skogen.
Stövlar eller kängor är bra att ha där ute.

PROGRAM

00

Preliminärt Förslag till dagar för studiecirkeln i geologi.

Vi bestämmer definitivt vid första sammankomsten 20 augusti

Lördag 2 september Slättbygdens geologi med de kambriska berglagren

Lördag 9 september geologin vid Vättern och kollisionen mellan den eurasiska och amerikanska plattan

Lördag 23 september Bergslagen med dess intressanta urberg.

Ta gärna med vänner och bekanta. Alla är välkomna!

Frågor? Ring Sture Hermansson 0582-135 87 eller Arne Holmer 0582-407 58

STUDIECIRKELN I HISTORISK GEOLOGI

Studiecirkeln gäller alltså historisk geologi, d.v.s. hur jorden bildats och utvecklats. Den består av fyra tillfällen: Ett museibesök och tre heldagsexkursionen.

- 1 Besök på Jan Johanssons geologiska museum i Knällinge, Sköllersta. Här finns framför allt en stor mängd olika fossil, huvudsakligen från Närke.
- 2 *Närkes slättbygd.*
Sedimentära bergarter som bildades i ett tropiskt hav för ca 500 miljoner år sedan. Här finns många intressanta fossil, från bland annat kambrium, den tid när djur med skelett utvecklades.
- 3 *Vättern – Omberg.*
När Europa skildes från Nordamerika för ca 650 år sedan bildades Vättersänkan. Där har tjocka packar sedimentära bergarter skyddats från erosion sedan dess.
- 4 *Bergslagen.*
Närmare 2000 miljoner år gamla bergarter som bildades i en miljö med vulkaniska öar i havet. Här förekom avlagringar av kalk växlande med vulkaniska flöden, Grythytteskiffern som finns på många svenska tak bildades, och här kan man se fossila stromatoliter. I området runt Grythyttan – Hällefors är dessa bildningar ovanligt väl bevarade

Gammalt

De äldsta fossilen är ca 3,5 miljarder år gamla. Det var bakterier som bildade *stromatoliter*, en sorts skiktade bildningar i kalksten, som påminner om pannkakor lagrade på varandra. De levande bakterierna finns i det översta skiktet. Där fastnar kalkpartiklar och bakterierna måste växa uppåt för att inte "drunkna" i kalken. Då bildas ett nytt lager...

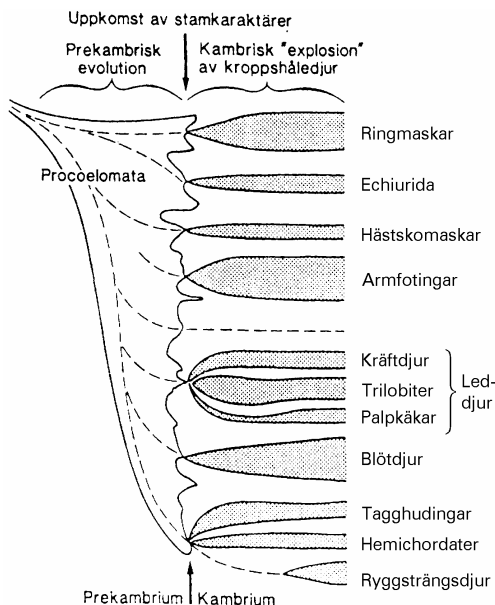
Levande stromatoliter i Hamelin Pool i västra Australien

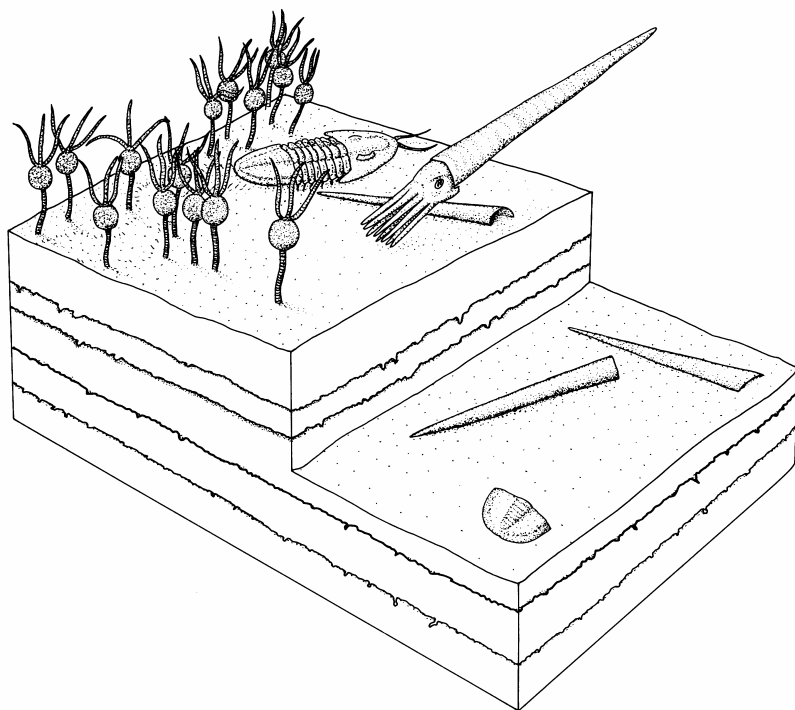
Kambrium

Med perioden *kambrium* (540-510 miljoner år före nutid) kommer vi plötsligt in i en synnerligen aktiv evolutionsfas. Fram till för 540 miljoner år sedan fanns djur som snigelartat kröp fram på havsbotten och lämnade sina spår. Vissa andra djur hade begränsad förmåga att gräva. Precis mot slutet uppträdde djur med mikroskopiska skalplåtar, som inte liknar skal hos dagens djur. Under de följande årmiljonerna uppträdde en rad viktiga djurstammar (fyla) med mycket avancerade former: foraminiferer, svampdjur, säckmaskar, armfotingar, klomaskar, leddjur, blötdjur, tagghudingar, och sannolikt även hästskomaskar, skäggmaskar och slemmaskar. Under kanske mindre än fem årmiljoner gjorde dessa s.k. *cöломata* stammar (som särskilt kännetecknas av att de har ett blodkärllssystem) sitt inträde på scenen och hann utveckla en mångfald avancerade och olikartade former. I flera av fallen har det inte skett någon storskalig evolution efteråt. Man har anledning att notera att fem miljoner år är en enda

ynka procent av dessa djurstammars hela livsländ. Det är denna relativa plötslighet som givit upphov till namnet den *kambryska explosionen*.

av Jan Bergström (Professor, Naturhistoriska riksmuseet, sektionen för paleozoologi) i *Biologen* nr 3. 1997

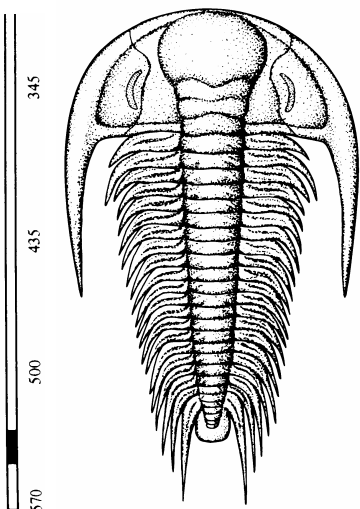

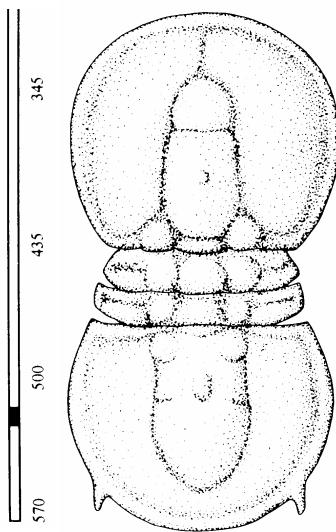
Rekonstruktion av en tidigordovicisk marin miljö. Djuren är en trilobit, en orthoceratit och några cystoidéer. Efter döden faller cystoidéerna vanligen isär och de olika delarna utgör grunden för det kalkslam som täcker botten. Orthoceratiterna simmade förmodligen omkring strax över botten på jakt efter byte, vilket kanske var bottenlevande trilobiter. Dessa jagade sin föda i bottenslammet.

På den högra delen av teckningen har delar av sedimenten lyfts bort och visar olika rester av djuren som vanligen återfinns som fossil. Den stora mängden skal från orthoceratiter i denna kalksten gör att den kallas orthocerkalksten.

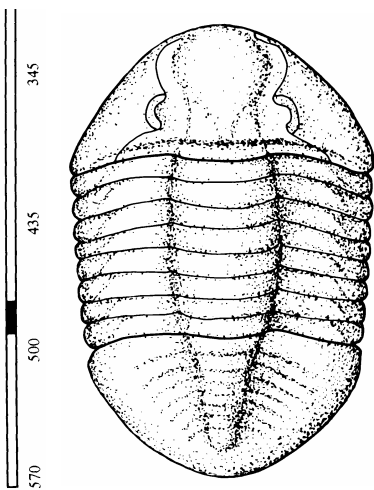
Ur Bergman och Stridsberg: Svenska Fossil i ord och bild. Lund 1991

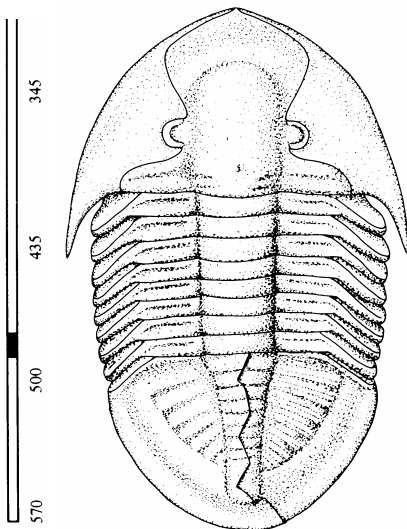
Paradoxides paradoxissimus

Agnostus pisiformis

Asaphus expansus

Plesiomegalaspis planilimbata

B föreningspost

Avsändare:

Hallsbergs Naturskyddsförening

Soldatvägen 11

694 30 Hallsberg

Kontaktpersoner:

Sture Hermansson 0582-135 87

Arne Holmer 0582-407 58

Internet

<http://hallsberg.snf.se/>

